

Anna Bartczak

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ORCID 0009-0004-4324-7297

Wizerunek dziennikarzy w filmie na wybranych przykładach. Zarys problematyki badawczej

Wprowadzenie

Zawód dziennikarza, będący profesją złożoną, charakteryzujący się wieloma możliwościami rozwoju stanowi dla reżyserów, scenarzystów, producentów, a nawet samych aktorów wdzięczny temat. Opinia publiczna od zawsze zafascynowana była bowiem procesem zdobywania i ujawniania niewygodnych informacji, a filmy o tej tematyce zyskiwały zainteresowanie widzów. Każdy twórca jednak do tego zagadnienia podchodził nieco inaczej. Dziennikarze prasowi czy telewizyjni, w zależności od dzieła filmowego, w którym byli przedstawiani, wykazywali rozmaite cechy i podążali za różnymi wartościami, a ich podejście do opisywanych spraw niejednokrotnie ze sobą kontrastowało. Nie bez znaczenia były również skandale i afery ujawniane przez pracowników mediów, które również często stanowiły inspirację dla twórców filmowych.

Nie sposób omówić wszystkich powstałych filmów, poruszających motyw dziennikarza. Zawód ten bowiem, jako wielowymiarowy i budzący emocje, w kinematografii obecny był już od początku XX wieku. Perspektywy „rzucane” na bohaterów były rozmaite – począwszy od postaci zdeterminowanej i dążącej różnymi sposobami i za wszelką cenę do ujawnienia prawdy, aż do postaci kontrowersyjnej i skupionej jedynie na popularności. Ze względu na mnogość wprowadzonych na ekrany produkcji, których bohaterami są dziennikarze, analiza każdej z nich byłaby niemożliwa. Autorka więc zdecydowała się omówić jedynie te, które w jej ocenie są najbardziej wpływowe, podejmujące nowe punkty widzenia i zmieniające późniejsze podejście kinematografii do tematu dziennikarstwa/dziennikarza.

Przed podjęciem szczegółowej analizy zmian zachodzących na przestrzeni lat w przedstawianiu przez filmowców zawodu dziennikarza, należy skupić się na samym pojęciu „wizerunku”. Pojawia się ono bowiem nie tylko podczas analiz i dyskusji traktujących o konkretnej, mniej lub bardziej znanej osobie fizycznej, ale również w odniesieniu do większych grup społecznych, (zarówno celowych jak i terytorialnych, formalnych i nieformalnych, ekskluzywnych i inkluzywnych, małych i dużych), ale również firm, marek, przedsiębiorstw czy branż.

Ze względu na wyraźny subiektywizm w postrzeganiu rzeczywistości oraz wielowątkowość i obszerność problematyki wizerunku, jego definicja w pracach naukowych jest różnorodna. Na potrzeby niniejszego artykułu autorka zdecydowała się przyjąć objaśnienie tego terminu w rozumieniu Michała Grecha, który w swoim artykule powołuje się na definicję Michaela Fleischera: „Wizerunek jest tym, co ludzie o organizacji na zewnątrz sądzą (kimkolwiek owi ‘ludzie’ by byli)”¹.

Jeżeli więc wizerunek jest ściśle uzależniony od opinii innych osób, adekwatnym wydaje się być wniosek, iż jest to zagadnienie wyjątkowo zmienne. Komplikuje to więc przeprowadzanie badań naukowych na jego temat. Do badania wizerunku wykorzystuje się różne metody. Przykładowo wyżej wspomniany Michał Grech koncentruje się na ankietyzacji², natomiast w pracy zbiorowej pod redakcją Tomasza Gackowskiego i Marcina Łączyńskiego przedstawiona została procedura analizy zawartości mediów³.

W celu omówienia wizerunku dziennikarza w wybranych filmach fabularnych, autorka w niniejszym artykule zastosowała za badaczem kina Sewerynem Kuśmierczykiem jako podstawową metodę badawczą analizę antropologiczno-morfologiczną dzieła filmowego. Dzięki niej możliwe będzie zrozumienie kategorii, w jakie wpisuje się konkretny bohater filmowy, poznanie jego doświadczeń, emocji, motywacji, jakie nim kierują, cech, jakie zostały nadane mu przez twórców, oraz konsekwencje jego ukazania i odbiór przez widzów⁴.

Ukazaniu postaci dziennikarza w filmie poświęconych zostało kilka opracowań naukowych. Można wskazać m.in. na artykuły autorstwa: Agnieszki Barczyk⁵,

¹ Cyt. za: M. Grech, *Badanie wizerunku – metody ankietowe. Metodologia badań*, w: *Badanie wizerunku. Ludzie, marki, branże*, pod red. M. Grecha, Łódź 2012, s. 12.

² Tamże, s. 15.

³ Szerzej zob. *Metody badania wizerunku w mediach. Czym jest wizerunek, jak i po co należy go badać*, red. T. Gackowski, M. Łączyński, Warszawa 2009.

⁴ Szerzej zob. S. Kuśmierczyk, *Analiza antropologiczno-morfologiczna dzieła filmowego jako praktyka filmoznawcza*, w: *Antropologia postaci w dziele filmowym*, pod red. nauk. S. Kuśmierczyka, Warszawa 2015, s. 11-29.

⁵ A. Barczyk, *Filmowa reprezentacja weryfikacji w środowisku dziennikarskim*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Polonica” 2012, nr 3, s. 220-226; też, *Dziennikarz w czasach Polski Ludowej. Podobieństwa między wizerunkiem rzeczywistym i filmowym*, „Kultura – Media – Teologia” 2013, nr 15, s. 61-72, https://kmt.uksw.edu.pl/media/pdf/kmt_2013_15_Barczyk.pdf, [dostęp: 31 grudnia 2025].

Barbary Szymczak-Maciejczyk⁶, Wiktorii Kośnik⁷, Sławomira Masłonia⁸, Kamila Wszółka⁹ czy Magdaleny Szydłowskiej i Pauliny Szczepańskiej¹⁰.

Klasyczne przedstawienie dziennikarza w filmie w pierwszej połowie XX wieku

Trudno jest jednoznacznie wskazać na początki dziennikarstwa. Nora Torok, dziennikarka związana między innymi z serwisem internetowym „The Science Survey”, w swoim artykule powołuje się na australijskiego historyka Keitha Windschuttle’a: „Początki dziennikarstwa leżą dokładnie w tym samym miejscu co początki historii”. Nora Torok za pierwszego dziennikarza uznaje greckiego historyka Tukidydesa, żyjącego około 400 roku p.n.e.¹¹

W świetle tak długiej i różnorodnej historii zawodu dziennikarza trudno jest dziwić się, że twórcy filmowi już od początku XX wieku upodobili sobie ten motyw, umieszczając go w swoich produkcjach. Początkowo jednak były to zaledwie epizodyczne wątki. Filmy z tamtych lat stanowią przede wszystkim swoisty memoriał dla wpływu ówczesnej prasy na codzienne życie zwyczajnych ludzi. Należy zwrócić uwagę na *How a French Nobleman Got a Wife Through the ‘New York Herald’ Personal Columns* – film nakręcony w roku 1904. Opowiada on historię mężczyzny zamieszczającego anons matrymonialny na łamach jednej z gazet¹².

Głównym bohaterem produkcji *The Reporter* z 1911 roku jest natomiast niešťczęśliwie zakochany redaktor zatrudniony w „Gotham Gazette”, który oskarżony zostaje o morderstwo¹³. Niestety, sama produkcja ze względu na upływ czasu nie figuruje w archiwach internetowych, a informacje o niej autorka pozycy-

⁶ B. Szymczak-Maciejczyk, *Zawód: dziennikarka. O pracy w redakcji czasopisma dla kobiet w filmie „Diabeł ubiera się u Prady” i serialu „Dziewczyny nad wyraz” przez pryzmat pokolenia milenialsów*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2022, t. 65, nr 4, s. 67-82.

⁷ W. Kośnik, *Kobieta w mediach. Rola dziennikarek w filmach z lat 2019-2023*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2025, nr 3, s. 157-167.

⁸ S. Masłonia, *¿Es bonito, verdad? „Zawód reporter” jako transcendencja pozioma*, „Kwartalnik Filmowy” 2016, nr 96, s. 176-188.

⁹ K. Wszółka, *Postać dziennikarza w twórczości Andrzeja Wajdy*, w: *Postać w kulturze wizualnej*, t. 5, *Postacie, światy, fikcje*, red. A. Krawczyk-Łaskarzewska, A. Naruszewicz-Duchlińska, Olsztyn 2019, s. 134-140.

¹⁰ M. Szydłowska, P. Szczepańska, *Między powinnościami i społecznymi uwikłaniami. Analiza mediów w serialu Ranczo*, „Kultura – Media – Teologia” 2024, nr 57, s. 181-202, <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/article/view/14155/12615>, [dostęp: 31 grudnia 2025].

¹¹ N. Torok, *A Brief History of Journalism. From Hieroglyphic Inscriptions to Bits and Bytes*, <https://thesciencesurvey.com/features/2024/01/26/a-brief-history-of-journalism-from-hieroglyphic-inscriptions-to-bits-and-bytes/>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

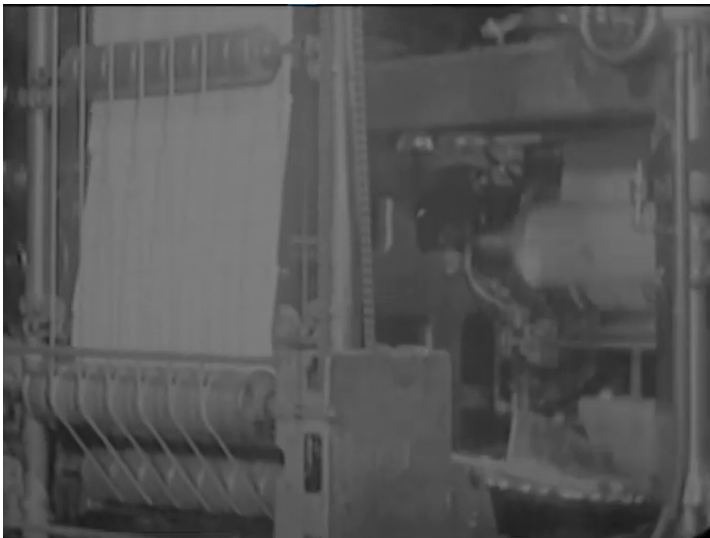
¹² *How a French Nobleman Got a Wife Through the New York Herald Personal Columns (1904) Edison*, <https://www.youtube.com/watch?v=zkqKf6NWLZ0>, [dostęp: 30 grudnia 2025].

¹³ *The Reporter 1911*, https://www.imdb.com/title/tt0355951/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_the%2520reporter%2520, [dostęp: 2 stycznia 2026].

skąła z baz filmowych. Problem ten dotyczy również filmu pt. *The Newsy and the Tramp* (1911), opowiadającego historię chłopca roznoszącego gazety¹⁴.

Przełomowym okazuje się być rok 1928 i wyreżyserowany przez Franka Caprę dramat *The Power of the Press*. Twórcy przedstawili sfabularyzowany przebieg dziennikarskiego śledztwa. Jest to więc jeden z chronologicznie pierwszych filmów traktujących o dziennikarstwie śledczym. W filmie uwypuklony został wpływ dziennikarstwa na sytuację polityczną w kraju. Należy zwrócić uwagę na szczególnie przedstawiony proces wydruku gazet i służących do tego maszyn. Dodatkowo zachodzi tu jedna z pierwszych przemian głównego bohatera – młody reporter, początkowo skoncentrowany na własnej karierze, zmienia się i wybiera rzetelne dziennikarstwo postanawiając służyć prawdzie¹⁵.

Ilustracja 1. Przedstawienie procesu wydruku prasy w filmie *The Power of the Press*



Źródło: *The Power of the Press* (1928), <https://www.youtube.com/watch?v=TeMUMvH-gaOg>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

Bezprecedensowym „przebojem” pierwszej połowy XX wieku był film *Obywatel Kane* uważany za jeden z najważniejszych obrazów w historii kina. Mimo że na ekrany kin wszedł w 1941 roku, wciąż „zbiera” pozytywne recenzje od widzów i krytyków filmowych. Pojawiają się nawet opinie, że mimo upływu lat historia „magnata prasowego” przedstawiona w filmie nadal jest aktualna i można ją odnieść do dzisiejszych czasów. American Film Institute umieścił *Obywatela Kane’a* na pierwszym miejscu listy 100 filmów wszechczasów, British Film

¹⁴ *The Newsy and the Tramp 1911*, https://www.imdb.com/title/tt0410373/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_the%2520newsy%2520and%2520, [dostęp: 2 stycznia 2026].

¹⁵ *THE POWER OF THE PRESS (1928) A SILENT FILM REVIEW*, <https://moviessilently.com/2013/09/21/the-power-of-the-press-1928-a-silent-film-review/>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

Institute zaś na trzecim¹⁶. O kultowym filmie *Obywatel Kane* w odniesieniu do jego fabuły będzie jeszcze mowa w tym artykule.

Wizerunek dziennikarza w filmach współczesnych

Filmy zawierające motyw dziennikarza powstają również w dzisiejszych czasach. Pomimo zobrazowania tego tematu przez wielu twórców filmowych na różne sposoby, nie obserwuje się znudzenia, a widzowie nadal decydują się na zakup biletów do kina czy spędzenie czasu przed ekranem telewizora, czy komputera. Przykładowo mający premierę w roku 2022 film *Jednym głosem* przyniósł zysk brutto wynoszący 5,8 mln dol. w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie oraz 8,1 mln dol. na świecie¹⁷. Jest to oparta na faktach historia reporterek Jodi Kantor i Megan Twohey. Kobiety te „przeszły drogę od podrzędnych dziennikarek do inspirujących osobowości dzięki przerwaniu milczenia wokół napaści seksualnych”¹⁸. Jak można przeczytać w serwisie internetowym „Paradoks”, poświęconym szeroko rozumianej popkulturze:

Jednym głosem obrazuje proces upadku pewnej epoki, bezkarności wpływowych marszandów X Muzy, którzy pod przykrywką intratnego biznesu kryli największych potworów. Bohaterkami obrazu Marii Schrader są dwie reporterki śledcze New York Timesa – Megan Twohey i Jodi Kantor – zapracowane matki i żony, które wśród prozy swojego życia postanowiły wziąć na siebie olbrzymi ciężar odpowiedzialności, by nagłośnić jedną z największych afer w świecie filmu. Łatwo jest bowiem sięgnąć przed komputerem i napisać paszkwil na jednego czy drugiego producenta. Rzecz w tym, że w swoich wyborach, działaniu i ujawnianiu prawdy należy być precyzyjnym, mieć niezbite dowody, mówiąc kolokwialnie – złapać byka za rogi i nie puścić, aż ten padnie. Mozolne przesłuchiwanie pokrzywdzonych, szukanie dowodów winy, podróże i rozmowy z ludźmi, którzy o czymś wiedzieli, ale nie chcieli, aby prawda wyszła na jaw. Tu potrzeba niezwyklej determinacji, samozaparcia, a przede wszystkim przekonania o własnych racjach. Że to, co się robi, nie jest dla sławy czy poklasku. Bolesna prawda musi ujrzeć światło dzienne, aby można było wrócić do normalności. Aby kobiety szukające pracy przy filmach nie musiały obawiać się napaści seksualnej. To wszystko składa się na obraz mozolnej pracy często prowadzącej do licznych wyrzeczeń. [...] *Jednym głosem* jest filmem [...] przypominającym, że żadne winy nie zostaną wybaczone, a w medialnym świecie show-biznesu, w którym coraz trudniej zataić drobne tajemnice, nic się nie ukryje. Wszystkie naganne zachowania, niedozwolone chwytły czy ka-

¹⁶ *AFI'S 100 YEARS... 100 MOVIES – 10TH ANNIVERSARY EDITION*, <https://www.afi.com/afis-100-years-100-movies-10th-anniversary-edition/>, [dostęp: 2 stycznia 2026]; *The Greatest Films of All Time*, <https://www.bfi.org.uk/sight-and-sound/greatest-films-all-time>, [dostęp: 1 stycznia 2026]; *Obywatel Kane*, <https://www.filmweb.pl/film/Obywatel+Kane-1941-31279/descs>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

¹⁷ *She Said (2022)*, https://www.boxofficemojo.com/title/tt11198810/?ref_=bo_rl_ti, [dostęp: 2 stycznia 2026].

¹⁸ *Jednym głosem*, <https://www.filmweb.pl/film/Jednym+g%C5%82osem-2022-10004934/descs>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

rygodne zachowania zostaną napiętnowane. Czasem kosztem osób, które muszą ujawnić bolesną prawdę, a czasem kosztem dziennikarzy, którzy tę prawdę prześlą dalej. Złamać komuś karierę jest niezmiernie łatwo, ale aby to zrobić, trzeba mieć stuprocentową pewność, że dowody są niezbita. Bo świat nie wybaczca zarówno tym, którzy dopuścili się najgorszych przewin, jak i tym, którzy na ludzkim nieszczęściu chcieli zbić kapitał medialny. Szczęśliwie obraz Marii Schrader umiejętnie wypośredkowuje granicę, której nie wolno przekroczyć, a jednocześnie jest bezkompromisowy dla osób, które swoje kariery zaprzędzili w imię prymitywnych żądz, łudząc się, że ujdzie im wszystko bezkarnie¹⁹.

Z czasem filmy traktujące o dziennikarstwie czy ogólnie o świecie mediów stały się bardziej zróżnicowane pod względem gatunkowym. Wcześniej przeważały filmy sensacyjne i komedie, obecnie jednak gatunków filmowych jest znacznie więcej. Motywy związane z pracą dziennikarza odnaleźć można w kryminałach (np. *Millennium. Mężczyźni, którzy nienawidzą kobiet* z roku 2009), thrillerach (np. *Wolny strzelec* z roku 2014), a nawet w horrorach (np. *[REC]* z roku 2009).

W drugiej połowie XX wieku nastąpił też rozkwit produkcji opartych na faktach. Wcześniej ich liczba była zdecydowanie mniejsza, a większość filmów przedstawiała fikcyjne wydarzenia i postaci. Pojawiają się ponadto filmy biograficzne, jak np. *Good Night and Good Luck* z 2005 roku. Jego bohaterem jest dziennikarz stacji CBS Edward R. Murrow, który w połowie lat 50. XX wieku:

[...] wypowiedział medialną wojnę senatorowi Josephowi McCarthy'emu, inicjatorowi kampanii, w której znane osobistości ze świata amerykańskiej polityki, kultury i show biznesu oskarżane były o działalność na rzecz komunistów. Działania Murrowa i Freda Friendly'ego, producenta prowadzonego przez niego programu, przyczyniły się do zakończenia działalności McCarthy'ego i Komisji Parlamentarnej do Spraw Działań Antyamerykańskich²⁰.

Zekranizowane zostały ponadto najgłośniejsze skandale ujawnione przez dziennikarzy, ale również popełniane przez nich zaniedbania i błędy, jak np. w filmie z 2003 roku pt. *Pierwsza strona*. Dramat ten opowiada historię młodego, błyskotliwego dziennikarza Stephena Glassa, piszącego ciekawe teksty do opiniotwórczego tygodnika „The New Republic”. Lektura jednego z jego artykułów zmusza kolegę po fachu, pracującego w konkurencyjnym piśmie do stwierdzenia, że Glass w swoim tekście dopuścił się wielu nieścisłości. Jest to historia oparta na faktach, a jej bohater: „Traktowany jako objawienie współczesnego dziennikarstwa szybko spadł z piedestału kiedy okazało się, że większość jego wywiadów i tekstów była fabrykowana, a przytaczane fakty – zmyślone”²¹.

¹⁹ M. Andrys, „Jednym głosem” – recenzja, <https://paradoks.net.pl/read/44224-jednym-glosem-recenzja>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

²⁰ *Good Night and Good Luck*, <https://www.filmweb.pl/film/Good+Night+and+Good+Luck-2005-10915/descs>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

²¹ *Pierwsza strona*, <https://www.filmweb.pl/film/Pierwsza+strona-2003-39199/descs>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

Zmianie ulega też przedstawienie wątków psychologicznych dotyczących postaci dziennikarzy. Są one teraz bardziej złożone, a filmowcy zwracają uwagę na kwestię traum i konsekwencji wykonywania tego zawodu, których doświadczają na przykład korespondenci wojenni lub dziennikarze śledczy.

Motyw dziennikarza w kontekście zmian technologicznych zachodzących w kinie/filmie

W kontekście analizy filmów nakręconych na przestrzeni ponad 100 lat (począwszy od roku 1904 i *How a French Nobleman Got a Wife Through the 'New York Herald' Personal Columns*), nie sposób nie wspomnieć o ewolucji techniki kinematograficznej, która zaszła w tym okresie oraz jej wpływie na wizerunek dziennikarza, ukazywany w wybranych produkcjach. Zmianie ulegała również długość filmu. Realizowane na samym początku XX wieku kilku i kilkunastominutowe produkcje z czasem coraz częściej były zastępowane przez format długometrażowy (np. *The Power of the Press* trwający 62 minuty). Po porównaniu omawianych wcześniej produkcji oczywistym wydaje się, że wydłużenie struktury filmowej umożliwia podjęcie omawianego tematu z różnych, często bardziej złożonych perspektyw. Przykładowo *How a French Nobleman Got a Wife Through the 'New York Herald' Personal Columns* to trwająca 8 minut komedia, składająca się w większości z jednej sekwencji, podczas której zmienia się jedynie scenografia (mężczyzna ucieka przed kobietami). Rola mediów mimo iż wyraźna, zaznaczona jest w tym filmie pobieżnie i jednowymiarowo, sprowadzając się do najbardziej stereotypowych skojarzeń.

Po porównaniu tego filmu do *The Power of the Press*, nakręconego 24 lata później, najbardziej rzucającą się w oczy różnicą jest szeroko rozumiane urozmaicenie. Można rozpatrywać je nie tylko na płaszczyźnie fabularnej, ale też technicznej. Wpływ zawodu dziennikarza oraz prasy na ówczesne społeczeństwo nie stanowi więc już tła do opowiedzenia prostej historii, ale jest ukazywany w kontekście psychologicznym, politycznym, społecznym czy technologicznym.

W latach 20. XX wieku nastąpiła również kolejna rewolucja, mianowicie pojawienie się filmów dźwiękowych. Jak podkreśla Chris Heckmann – wykładowca, autor wielu publikacji o mediach, w tym również i o filmie – epoka kina niemego zajmuje istotne miejsce w historii filmu i zakończyła się w roku 1927 wraz z emisją filmu *Śpiewak jazzbandu*²².

Oba wyżej poddane analizie filmy traktujące o dziennikarzach są produkcjami niemymi. Do bezpośredniego przekazywania odbiorcy informacji służyły plansze z wydrukowanymi napisami, pokazywane w czasie trwania filmu. *Obywatel Kane* natomiast jest już przykładem produkcji dźwiękowej. Po dokonaniu analizy porównawczej sylwetek głównych bohaterów filmów *The Power of the*

²² C. Heckmann, *The History of Film Timeline – All Eras of Film History Explained*, <https://www.studiobinder.com/blog/the-history-of-film-timeline/>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

Press (1928) oraz *Obywatel Kane* (1941) można dojść do wniosku, że obecność mówionych dialogów jest kluczowa do nadania wykreowanej postaci głębi.

Zarówno Clem Rogers jak i Charles Foster Kane są dziennikarzami przeżywającymi moralne rozterki – pierwszemu zależy na awansie, drugi natomiast zaczyna używać mediów do manipulacji. Obaj przechodzą swoistą przemianę, jednak to bezsprzecznie Kane jest postacią bardziej złożoną. Obecność dźwięku pozwala na lepsze zobrazowanie jego emocji oraz relacji z bohaterami drugoplanowymi.

Wizerunek dziennikarza w filmie zaczyna być kształtowany również przez jego fabułę, nie jest jedynie odzwierciedleniem ówczesnych stereotypów.

Rola płci w reprezentacji dziennikarzy na ekranie

W dzisiejszych czasach obecność kobiet w dziennikarstwie nie wydaje się niczym szokującym czy odrealnionym. Podobnego zdania wydają się być reżyserzy i producenci filmowi, którzy często decydują się na obsadzenie kobiet w rolach pierwszoplanowych, np. w *Spotlight* z 2015 roku czy wspomnianym już filmie *Jednym głosem*.

Początkowo jednak zawód dziennikarza uznawany był głównie jako przeznaczony dla mężczyzn. Za pierwszą w historii dziennikarkę, australijska pisarka, eseistka i publicystka Tansy Bradshaw zdecydowała się uznać Nellie Bly. Ta urodzona w 1864 roku kobieta miała duży udział w dziennikarstwie śledczym, zajmując się sprawą szpitala psychiatrycznego, położonego na wyspie Blackwell Island w Nowym Jorku. Nellie Bly odkryła szereg zaniedbań popełnionych przy zarządzaniu tą placówką – niehigieniczne warunki, złe jedzenie oraz przemoc fizyczną stosowaną wobec pacjentów. Kariera dziennikarska Nellie Bly trwała około 10 lat. Była ona pierwszą dziennikarką śledczą, w czasach, gdy relacjonowanie wydarzeń stanowiło zajęcie typowo męskie, a kobiety – dziennikarki były wyśmiewane. Dzięki determinacji Nellie Bly udało się przełamać stereotyp dziennikarstwa jako zawodu wyłącznie męskiego²³.

W kinie ukazanie kobiety w roli dziennikarza nastąpiło jednak stosunkowo wcześniej. Filmowe bazy danych wspominają o wyprodukowanym w 1910 roku filmie krótkometrażowym pt. *The Girl Reporter*, którego główną bohaterką była May Merrill. Niełatwo jest jednak podjąć się analizy tego filmu, wzięwszy pod uwagę fakt, że uznaje się go za zaginiony²⁴. Wiadomo jednak, że opowiada on historię dwójki zakochanych reporterów – May i Willa – zatrudnionych w gazecie „Daily Wave”²⁵.

²³ T. Bradshaw, *Those certain females. The first woman journalist, Nellie Bly*, <https://lipmag.com/featured/those-certain-females-the-first-woman-journalist-nellie-bly/>, [dostęp: 12 stycznia 2025]. Szerzej zob. N. Attadio, *Niezwykłe życie Nellie Bly. Dziennikarka, która wyprzedziła epokę*, Kraków 2024.

²⁴ *The Girl Reporter 1910*, https://www.imdb.com/title/tt0347077/?utm_source=chatgpt.com, [dostęp: 2 stycznia 2026]; *The Girl Reporter*, w: *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/The_Girl_Reporter, [dostęp: 2 stycznia 2026].

²⁵ *The Girl Reporter...*

Ilustracja 2. Nellie Bly



Źródło: T. Bradshaw, *Those certain females. The first woman journalist, Nellie Bly*, <https://lipmag.com/featured/those-certain-females-the-first-woman-journalist-nellie-bly/>, [dostęp: 12 stycznia 2025].

Produkcją przedstawiającą kobietę w roli dziennikarki jest również *Dziewczyna Piętaszek*. O tym filmie będzie jednak mowa w dalszej części artykułu. W tym miejscu należy tylko wspomnieć, że film swoją premierę miał w roku 1940. Kobieta w tym filmie przedstawiona jest jako przebiegła i błyskotliwa, nieumiejąca zaakceptować stereotypowej roli żony i matki. To krok milowy w prezentowaniu wizerunku kobiet w filmie. Reżyser Howard Hawks ponadto często zestawia Hildy Johnson z jej narzeczonym, ukazując ją przy tym jako osobę bardziej inteligentną, błyskotliwą i bardziej zaradną w tym związku. Co więcej, dziennikarka świadoma jest panujących realiów pracy kobiety w mediach. W jednej ze scen wypomina nawet redaktorowi naczelnemu gazety, że ten zatrudnił ją tylko ze względu na wygląd, a nie na intelekt²⁶.

Mówiąc o różnicach w przedstawianiu dziennikarzy w zależności od płci warto skupić się na poziomie empatii i wrażliwości konkretnych postaci. Film *Spotlight* z 2015 roku przedstawia prawdziwą historię ujawnienia przez dziennikarzy „The Boston Globe” tzw. afery bostońskiej (występowania i instytucjonalnego ukrywania przypadków pedofilii w Kościele katolickim na szeroką skalę). W skład zespołu *Spotlight* wchodzili m.in. Mike Rezendes i Sacha Pfeiffer, których to reżyser – Tom McCarthy – decyduje się przedstawić w odmienny sposób. W przypadku Sachy Pfeiffer, w której rolę wcieliła się Rachel McAdams, sytuacja w pracy przekłada się wyraźnie na życie osobiste. W jednej ze scen kobieta żali się swoim współpracownikom, że odkąd zajmuje się aferą, nie jest w stanie uczestniczyć we mszy świętej. Z kolei postać Mike’a Rezendesa (Mark Ruffalo) przekuwa swoją frustrację w determinację, dzięki której kontynuuje śledztwo.

²⁶ [4K] *His Girl Friday (1940) full movie with subtitles*, <https://www.youtube.com/watch?v=Y00EAt8DtNY>, [dostęp: 12 stycznia 2025].

Dziennikarki w filmach często przedstawiane są podczas rozmów z ludźmi pokrzywdzonymi. Panuje bowiem powszechne przekonanie o większej empatii, jaką odznaczają się kobiety, rozumienia przez nie emocji innych osób i umiejętności postawienia się w ich sytuacji. Stereotyp ten podtrzymują również twórcy filmowi, którzy często dają za zadanie kobietom rozmowę z ofiarami. Zależność ta została uwidoczniła m.in. w filmie *Jednym głosem*. Z racji, że film bazuje na faktach, a postaci Megan Twohey i Jodi Kantor (Carey Mulligan i Zoe Kazan) nie mogły zostać zastąpione przez mężczyzn, sceny wywiadów są wyraźnie nacechowane emocjonalnie. Bohaterki są w stanie przebić się przez grubą barierę strachu i poczucia winy oraz sprawić, że ludzie decydują się na rozmowę z nimi o swoich traumach.

Analiza wybranych filmów

Jak już zostało wspomniane, trudno omówić wszystkie filmy z postacią dziennikarza w roli głównej lub drugoplanowej. Zawód ten jest bowiem wielowymiarowy i budzi wiele emocji. W kinematografii poruszany był od początku XX wieku. Bohaterowie ukazywani byli na wiele sposobów – począwszy od postaci zdeterminowanej i dążącej za wszelką cenę do ujawnienia prawdy, aż do postaci kontrowersyjnej, skupionej tylko na popularności. Ze względu na mnogość wprowadzonych na ekrany filmów z bohaterami wykonującymi ten zawód, autorka zdecydowała się omówić jedynie te, które w jej ocenie są, najbardziej popularne i podejmują nowe punkty widzenia oraz zmieniają późniejsze podejście kinematografii do tego tematu.

Dziewczyna Piętaszek (1940)

Wyreżyserowany przez Howarda Hawksa film analizować można z uwzględnieniem wielu rozmaitych kategorii. Sama klasyfikacja gatunkowa produkcji nie jest jednoznaczna. Film zawiera bowiem elementy charakterystyczne zarówno dla sensacji, jak i, co bardziej istotne, dla komedii. Stwierdzenie, że *Dziewczyna Piętaszek* wpasowuje się w ramy charakterystyczne dla ówczesnych filmów byłoby nader dalekie od prawdy. Pojawiające się żarty w niczym nie przypominają niewinnego humoru komedii romantycznych lat 40. XX wieku, gdyż są odważniejsze. Twórcy filmu nie boją się dotykać tematów trudnych, takich jak np. samobójstwo. Charakterystyczne są dialogi bohaterów – najczęściej składające się z krótkich zdań i celnych ripost. Wypowiedzi dynamizują historię oraz kreują bohaterów²⁷.

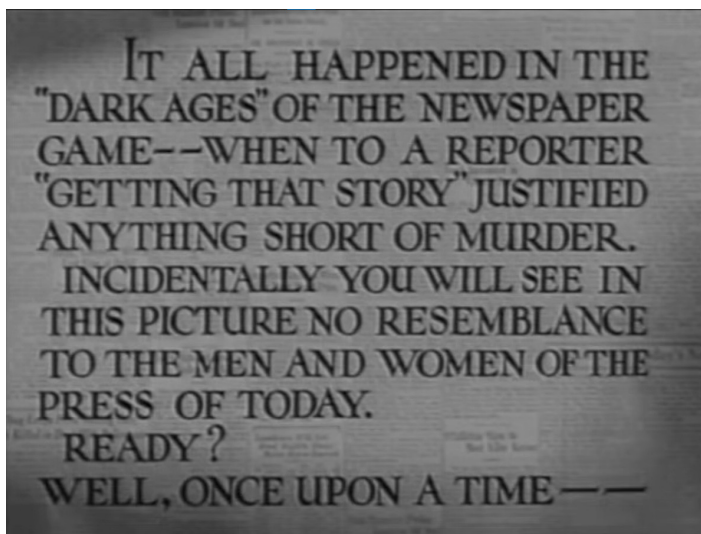
Dziewczyna Piętaszek to historia reporterki, Hildy Johnson (granej przez Rosalind Russell), która próbuje zmienić swoje życie i zawód, wyjechać i wyjść za mąż. W końcu dochodzi jednak do wniosku, że nie jest w stanie funkcjonować bez dziennikarstwa – nieustanne telefony, życie w biegu, stukot maszyny do pisania, stanowi dla niej metaforyczny narkotyk, od którego nie jest w stanie się uniezależnić.

Sylwetka dziennikarza przedstawiona w tym filmie jest na tyle kontrowersyjna, że w czterdziestej czwartej sekundzie umieszczona została plansza z in-

²⁷ Tamże.

formacją: „Wszystko to działo się w «niechlubnych» czasach rywalizacji między gazetami, kiedy to dla dziennikarza «zdobycie historii» uzasadniało wszystkie zachowania. Przedstawione w tym filmie postawy nie mają powiązania z mężczyznami i kobietami zajmującymi się dzisiejszą prasą²⁸».

Ilustracja 3. Plansza rozpoczynająca film *Dziewczyna Piętaszek*



Źródło: [4K] *His Girl Friday (1940) full movie with subtitles*, <https://www.youtube.com/watch?v=Y00EAt8DtNY>, [dostęp: 12 stycznia 2025].

Zacytowanie powyższego fragmentu wydaje się niezbędne w świetle analizy zachowania głównych bohaterów. Wykreowany przez Hawksa dziennikarz jest bowiem w stanie dopuścić się najmniej moralnych czynów, często łamiąc przy tym prawo. Sensacja stanowi dla niego swego rodzaju dogmat, który wart jest wszelkich poświęceń. Główny bohater – Walter Burns, w którego rolę wcielił się Cary Grant, nie waha się stosować szantażu lub oszustw. Współpracuje z przestępcami, zleca im podrabianie dokumentów lub nawet porwania. Mężczyzna nie ma żadnych skrupułów – nie liczy się z emocjami innych, a w celu dotarcia do informacji jest w stanie wykorzystać nawet swoich bliskich.

Całość akcji prowadzona jest pod „osłonką” czarnego humoru, tworząc dzięki temu słodko-gorzki pastisz obrazujący pracę w gazecie i obnażający jej negatywne strony. W jednej ze scen zrozpaczona kobieta prosi o rzetelne przedstawienie informacji. Zostaje jednak wyśmiana. „Jacy z was ludzie?” pyta, na co otrzymuje rzeczową odpowiedź: „Dziennikarze”.

²⁸ Tamże.

Obywatel Kane (1941)

Niepodważalnym jest, że *Obywatel Kane* wywarł długotrwały i głęboki wpływ na popkulturę oraz filmoznawstwo. Nowatorskie rozwiązania zastosowane przez Orsona Wellesa, nie tylko reżysera, ale również odtwórcę głównej roli, opisał w swoim artykule Jean Roy, zwracając uwagę na pracę kamery, muzykę, strukturę akcji czy użytych w niej form filmowych. Zastosowane zostały tu retrospekcje, a charakterystyczna dla filmów pierwszej połowy XX wieku narracja trzecioosobowa zmienia się w pierwszoosobową – widz dowiaduje się o pewnych wydarzeniach obserwując je z perspektywy ich uczestnika²⁹.

Fabula filmu opiera się na dziennikarskim śledztwie, mającym na celu odkrycie sensu ostatnich słów Charlesa Fostera Kane'a. Widzowie odkrywają karty powoli, poznając stopniowo kolejne sceny z życia milionera. W pewnym momencie symboliczne znaczenie „róźyczki” schodzi na dalszy plan, ukazując w pełnej krasie pesymistyczną historię człowieka zatracającego powoli wyznawane przez siebie wartości. Kane, jako wydawca gazety początkowo chce pomagać prostym ludziom pracy, zamierza za pomocą posiadanych dóbr głosić i bronić ich praw. Z czasem jednak w grę zaczyna wchodzić polityka oraz prozaiczna człowiecza pycha. Zarządzane przez bohatera medium staje się „poletkiem” do rozwiązywania prywatnych niesnasek, a nawet prowadzenia kampanii wyborczej. Sam mężczyzna jest świadomy manipulacji i wpływu, jaki ma na formowanie opinii publicznej, powtarzając często: „Ludzie myślą to, co każe im myśleć”³⁰.

Pomimo ukończenia najdroższych i najlepszych uniwersytetów w Stanach Zjednoczonych oraz ogromnego majątku, Kane nie umie poradzić sobie z powolnym procesem utraty swoich wpływów i posiadanej władzy. Nie przyjmuje do wiadomości spadku czytelnictwa gazety, zamykając się w swoim własnym wyidealizowanym świecie. Stan zawieszenia podkreślany jest również przez reżysera, np. subtelnie umieszczającego w fabule filmu świąteczną kulę, symbolizującą wyalienowanie od rzeczywistości, bądź wybudowanie przez Kane'a jednego z najdroższych pałaców na świecie. I chociaż bohater żyje w przepychu, to jest człowiekiem samotnym.

Wszyscy ludzie prezydenta (1976)

Wydarzenia mające miejsce w Stanach Zjednoczonych w XX wieku przyczyniły się do znacznego rozwoju dziennikarstwa śledczego, a tym samym popularności filmów podnoszących tę tematykę. Skandal Pentagon Papers z 1971

²⁹ J. Roy, *O sztuce manipulacji*, „Kwartalnik Filmowy” 1995/1996, nr 12-13, s. 62-74.

³⁰ *Obywatel Kane (1941) [Lektor PL]*, <https://www.cda.pl/video/1411566398>, [dostęp: 2 stycznia 2026]. Szerzej zob. G. Królikiewicz, *Róźyczka. Próba analizy filmu Orsona Wellesa „Obywatel Kane”*, Łódź 1993.

roku³¹ został zobrazowany przez Stevena Spielberga w filmie *Czwarta władza*³². Mająca zaś miejsce zaledwie rok później Afera Watergate znalazła swoje odzwierciedlenie w filmie w reżyserii Alana J. Pakuli³³.

Afera Watergate doprowadziła do rezygnacji ze stanowiska prezydenta Richarda Nixona. Śledztwo dotyczące włamania się do biura Partii Demokratycznej wykazało, że ówczesny prezydent używał podsłuchów do śledzenia rozmów członków opozycji. Sprawę tę nagłośniło dwóch dziennikarzy „The Washington Post” – Bob Woodward i Carl Bernstein³⁴.

Reżyser w swoim filmie zaprezentował rolę dziennikarzy jako strażników prawdy, bez względu na to, jak dużą władzę posiadają osoby próbujące ją zatuszować. Postaci grane przez Dustina Hoffmana i Roberta Redforda są mało znanymi reporterami, a temat ten trafia się im niemal przypadkowo. Dzięki swojej determinacji i cierpliwości nie rezygnują jednak z jego „drażenia”, nawet kiedy oczywistym jest, że mogą znaleźć się w niebezpieczeństwie. Powagę tych wydarzeń podkreślają ukryte spotkania z anonimowym informatorem o pseudonimie „Głębokie Gardło”, odbywające się niejednokrotnie w środku nocy na pustym parkingu. Taka sceneria podkreśla klimat nieufności i podejrzeń, w jakim pracują reporterzy.

Produkcja z lat 70. była swoistym prekursorem filmów podnoszących wątek dziennikarstwa śledczego. Wyprodukowane później filmy niejednokrotnie bazowały na schematach zastosowanych przez Alana J. Pakulę, gdyż *Wszyscy ludzie prezydenta* do dziś uważany jest za jeden z najlepszych filmów traktujących o dziennikarstwie³⁵.

Spotlight (2015)

Afery pedofilskie w Kościele katolickim co jakiś czas wracają do dyskusji publicznej za sprawą śledztw, reportaży czy zeznań świadków. Ostatnimi zarzewiami nasilonych rozmów na ten temat były produkcje dokumentalne Tomasza Sekiel-

³¹ Dotyczył 7 tys. stron tajnych dokumentów, które sporządziły władze USA w celu opisanie historii amerykańskiego zaangażowania w wojnę wietnamską. Raport został wykradzony i przekazany dziennikowi „The New York Times” i opublikowany w 1971 roku. Aferę ujawnił Daniel Ellsberg. Zob. M. Zimmerman, *Wojenne kłamstwo o Wietnamie. Co było w tajnych Pentagon Papers*, <https://wiadomosci.onet.pl/kiosk/wojenne-klamstwo-o-wietnamie-co-bylo-w-tajnych-pentagon-papers/407fb>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³² K. Zdziechowicz, *Czwarta władza (2017). Cena prawdy*, <https://okiemfilmoholika.pl/filmy/czwarta-wladza-recenzja-filmu-2017/>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³³ *Wszyscy ludzie prezydenta*, <https://www.sfp.org.pl/film,1714,1,Wszyscy-ludzie-prezydenta.html>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³⁴ V. Leszczyńska, *Rola dziennikarstwa śledczego w upublicznianiu skandali politycznych, „Refleksje”* 2021, nr 23, s. 23-26; *Afera Watergate, która wstrząsnęła Ameryką i jedyny prezydent, który podał się do dymisji*, <https://historia.dorzeczy.pl/192902/afera-ktora-wstrzasnela-ameryka-skandal-watergate-i-dymisja-nixona.html>, [dostęp: 2 stycznia 2026].

³⁵ M. Mizak, *Wszyscy ludzie prezydenta*, https://timelessfilmfestival.pl/pl/program_2025/wszyscy-ludzie-prezydenta/, [dostęp: 3 stycznia 2026].

skiego – *Tylko nie mów nikomu* z roku 2019³⁶ i mający premierę rok później film zatytułowany *Zabawa w chowanego* wyprodukowany w kooperacji z jego bratem Markiem³⁷.

Pierwszym większym skandalem dotyczącym pedofilii wśród duchownych była tzw. afera bostońska, ujawniona przez dziennikarzy gazety „The Boston Globe”. W roku 2002 ukazał się tam artykuł pt. *Kościół latami dopuszczał nadużycia ze strony księdza*³⁸. W skład zespołu *Spotlight*, zajmującego się tą sprawą wchodził: reaktor naczelny Michael Rezendes (w tej roli w filmie *Spotlight* widzimy Michaela Keatona), Sacha Pfeiffer (Rachel McAdams) i Matt Carroll (Brian d’Arcy James)³⁹.

Porównanie tej produkcji do filmu *Wszyscy ludzie prezydenta* ujął w swoim artykule opublikowanym w tygodniku „Polityka” Janusz Wróblewski, pisząc w 2016 roku:

W przeciwieństwie do thrilleru „Wszyscy ludzie prezydenta”, klasycznej produkcji poświęconej dziennikarskiemu zaangażowaniu w wyjaśnienie afery Watergate, w „Spotlight” nie ma gorączkowej szamotaniny, atmosfery paranoi czy sensacyjnej otoczki, sprzyjających budowaniu wizualnych atrakcji i napięcia. Wszystko toczy się powoli, swoim tempem. Mnóstwo scen rozgrywa się w ni-jakich, redakcyjnych wnętrzach, za biurkiem, a postaci budowane są tak, by nie podkreślać wybujałego indywidualizmu czy narcystycznego ego dziennikarzy. Na przekór hollywoodzkiej tradycji, za to blisko realizmu i życiowej prawdy⁴⁰.

Uwidoczniona w opartym na faktach dramacie społecznym została zatem ilość czasu niezbędna na przeprowadzenie *researchu*, czy liczba godzin spędzonych w bibliotekach oraz nad aktami sprawy. Dziennikarstwo śledcze nie zawsze przedstawiane jest więc jako pełne adrenaliny poszukiwanie winnego, ale również jako swoiste poświęcenie i składowa żmudnej i monotonnej pracy, jak ma to miejsce w filmie *Spotlight*.

Podsumowanie

Wizerunek dziennikarza ukazywany w filmie bezsprzecznie przekłada się na dalsze jego postrzeganie przez opinię publiczną. Wraz z ewolucją kina rozwinęło się również społeczne przekonanie o dziennikarzach.

³⁶ *Tylko nie mów nikomu* | dokument Tomusza Sekielskiego | cały film | 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=BrUvQ3W3nV4&t=1s>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³⁷ *Zabawa w chowanego* (2020) – cały film braci Sekielskich (napisy PL), <https://www.youtube.com/watch?v=T0ym5kPf3Vc>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³⁸ K. Zuchowicz, „Skandal bostoński”, od którego wszystko się zaczęło. To był przełom w kwestii pedofilii w Kościele, <https://natemat.pl/474632.skandal-bostonski-i-pedofilia-w-kosciele-onim-mowil-papiez-franciszek>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

³⁹ *Spotlight – istota dziennikarstwa przedstawiona w filmie*, <https://pieknoumyslu.com/spotlight-istota-dziennikarstwa-przedstawiona-w-filmie/>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

⁴⁰ J. Wróblewski, „Spotlight”. Kronika śledztwa w sprawie afery pedofilskiej w Kościele, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1648918,1,spotlight-kronika-sledztwa-w-sprawie-afery-pedofilskiej-w-kosciele.read>, [dostęp: 3 stycznia 2026].

Różnorodne czynniki, takie jak np. rok produkcji filmu, jego gatunek czy tematyka znacząco wpływają na ukazanie motywu dziennikarza. We wcześniejszych latach różnorodność gatunkowa produkcji jest mniejsza i skupia się głównie na filmach komediowych czy sensacyjnych. Przełomem wydają się być lata 40. XX wieku i zrealizowana wtedy *Dziewczyna Piętaszek* czy *Obywatel Kane*. Od tamtego czasu kino zaczęło zgłębiać postacie dziennikarzy, ukazując ich w wielu aspektach: psychologicznym, społecznym czy kulturowym.

Kino przyczyniło się np. do utrwalenia stereotypów dotyczących kobiet w zawodzie dziennikarskim, takich jak wyższa empatia w stosunku do osób pokrzywdzonych czy świadków wydarzeń. Niektóre produkcje obalały również podobne poglądy, rewolucjonizując rolę dziennikarek.

W filmach nie brakuje również negatywnych portretów dziennikarzy. Najczęściej zarysowywany jest problem bezrefleksyjnego dążenia przez nich do pozyskania kluczowych informacji (np. *Dziewczyna Piętaszek*), niewłaściwe weryfikowanie źródeł i rozpowszechnianie fałszywych informacji (np. *Pierwsza strona*), czy wykorzystywanie cudzych tragedii dla własnych korzyści (np. *Wolny strzelec*).

Wizerunek dziennikarza w filmie jest więc tematem skomplikowanym i wymagającym dalszej szczegółowej analizy. Niniejszy artykuł jedynie powierzchownie zarysowuje istotę zagadnienia, zostawiając miejsce na bardziej pogłębione badania.

Bibliografia:

- Afera Watergate, która wstrząsnęła Ameryką i jedyny prezydent, który podał się do dymisji*, <https://historia.dorzeczy.pl/192902/afera-ktora-wstrzasnela-ameryka-skandal-watergate-i-dymisja-nixona.html>.
- AFI'S 100 YEARS... 100 MOVIES – 10TH ANNIVERSARY EDITION*, <https://www.afi.com/afis-100-years-100-movies-10th-anniversary-edition/>.
- Attadio Nicola, *Niezwykłe życie Nellie Bly. Dziennikarka, która wyprzedziła epokę*, Kraków 2024.
- Barczyk Agnieszka, *Dziennikarz w czasach Polski Ludowej. Podobieństwa między wizerunkiem rzeczywistym i filmowym*, „Kultura – Media – Teologia” 2013, nr 15, s. 61-72, https://kmt.uksw.edu.pl/media/pdf/kmt_2013_15_Barczyk.pdf.
- Barczyk Agnieszka, *Filmowa reprezentacja weryfikacji w środowisku dziennikarskim*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Polonica” 2012, nr 3, s. 220-226.
- Bradshaw Tansy, *Those certain females. The first woman journalist, Nellie Bly*, <https://lipmag.com/featured/those-certain-females-the-first-woman-journalist-nellie-bly/>.
- [4K] *His Girl Friday (1940) full movie with subtitles*, <https://www.youtube.com/watch?v=Y00EAt8DtNY>.
- The Girl Reporter*, w: *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/The_Girl_Reporter.
- The Girl Reporter 1910*, https://www.imdb.com/title/tt0347077/?utm_source=chatgpt.com.
- Good Night and Good Luck*, <https://www.filmweb.pl/film/Good+Night+and+Good+Luck-2005-10915/descs>.

- The Greatest Films of All Time*, <https://www.bfi.org.uk/sight-and-sound/greatest-films-all-time>.
- Grech Michał, *Badanie wizerunku – metody ankietowe. Metodologia badań*, w: *Badanie wizerunku. Ludzie, marki, branże*, pod red. Michała Grecha, Łódź 2012, s. 11-26.
- Heckmann Chris, *The HHistory of Film Timeline – All Eras of Film History Explained*, <https://www.studiobinder.com/blog/the-history-of-film-timeline/>.
- How a French Nobleman Got a Wife Through the New York Herald Personal Columns (1904) Edison*, <https://www.youtube.com/watch?v=zKqKf6NWLZ0>.
- Kośnik Wiktoria, *Kobieta w mediach. Rola dziennikarek w filmach biograficznych z lat 2019-2023*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2025, nr 3, s. 143-170.
- Królikiewicz Grzegorz, *Różyczka. Próba analizy filmu Orsona Wellesa „Obywatel Kane”*, Łódź 1993.
- Kuśmierczyk Seweryn, *Analiza antropologiczno-morfologiczna dzieła filmowego jako praktyka filmoznawcza*, w: *Antropologia postaci w dziele filmowym*, pod red. nauk. Seweryna Kuśmierczyka, Warszawa cop. 2015, s. 11-29.
- Leszczyńska Victoria, *Rola dziennikarstwa śledczego w upublicznianiu skandali politycznych*, „Refleksje” 2021, nr 23, s. 19-31.
- Masłoń Sławomir, *¿Es bonito, verdad? „Zawód reporter” jako transcendencja pozioma*, „Kwartalnik Filmowy” 2016, nr 96, s. 176-188.
- Metody badania wizerunku w mediach. Czym jest wizerunek, jak i po co należy go badać*, red. Tomasz Gackowski, Marcin Łączyński, Warszawa 2009.
- Mizak Mikołaj, *Wszyscy ludzie prezydenta*, https://timelessfilmfestival.pl/pl/program_2025/wszyscy-ludzie-prezydenta/.
- The Newsy and the Tramp 1911*, https://www.imdb.com/title/tt0410373/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_the%2520newsy%2520and%2520.
- Obywatel Kane*, <https://www.filmweb.pl/film/Obywatel+Kane-1941-31279/descs>.
- Obywatel Kane (1941) [Lektor PL]*, <https://www.cda.pl/video/1411566398>.
- Pierwsza strona*, <https://www.filmweb.pl/film/Pierwsza+strona-2003-39199/descs>.
- The Power of the Press (1928)*, <https://www.youtube.com/watch?v=TeMUMvHgaOg>.
- THE POWER OF THE PRESS (1928) A SILENT FILM REVIEW*, <https://moviessilently.com/2013/09/21/the-power-of-the-press-1928-a-silent-film-review/>.
- The Reporter 1911*, https://www.imdb.com/title/tt0355951/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_the%2520reporter%2520.
- Roy Jean, *O sztuce manipulacji*, „Kwartalnik Filmowy” 1995/1996, nr 12-13, s. 62-74.
- She Said (2022)*, https://www.boxofficemojo.com/title/tt1198810/?ref_=bo_rl_ti.
- Spotlight – istota dziennikarstwa przedstawiona w filmie*, <https://pieknoumyslu.com/spotlight-istota-dziennikarstwa-przedstawiona-w-filmie/>.
- Szydłowska Magdalena, Szczepańska Paulina, *Między powinnościami i społecznymi uwikłaniami. Analiza mediów w serialu Ranczo*, „Kultura – Media – Teologia” 2024, nr 57, s. 181-202, <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/article/view/14155/12615>.
- Szymczak-Maciejczyk Barbara, *Zawód: dziennikarka. O pracy w redakcji czasopisma dla kobiet w filmie „Diabeł ubiera się u Prady” i serialu „Dziewczyny nad wyraz” przez pryzmat pokolenia milenialsów*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2022, t. 65, nr 4, s. 67-82.
- Torok Nora, *A Brief History of Journalism. From Hieroglyphic Inscriptions to Bits and Bytes*, <https://thesciencesurvey.com/features/2024/01/26/a-brief-history-of-journalism-from-hieroglyphic-inscriptions-to-bits-and-bytes/>.

- Tylko nie mów nikomu* | dokument Tomasza Sekielskiego | cały film | 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=BrUvQ3W3nV4&t=1s>.
- Wróblewski Janusz, „*Spotlight*”. *Kronika śledztwa w sprawie afery pedofilskiej w Kościele*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1648918,1,spotlight-kronika-sledztwa-w-sprawie-afery-pedofilskiej-w-kosciele.read>.
- Wszółek Kamil, *Postać dziennikarza w twórczości Andrzeja Wajdy*, w: *Postać w kulturze wizualnej*, t. 5, *Postacie, światy, fikcje*, red. Anna Krawczyk-Łaskarzewska, Alina Naruszewicz-Duchlińska, Olsztyn 2019, s. 131-141.
- Zabawa w chowanego (2020) – cały film braci Sekielskich (napisy PL)*, <https://www.youtube.com/watch?v=T0ym5kPf3Vc>.
- Zimmerman Mateusz, *Wojenne kłamstwo o Wietnamie. Co było w tajnych Pentagon Papers*, <https://wiadomosci.onet.pl/kiosk/wojenne-klamstwo-o-wietnamie-co-bylo-w-tajnych-pentagon-papers/407fb>.
- Zuchowicz Katarzyna, „*Skandal bostoński*”, *od którego wszystko się zaczęło. To był przełom w kwestii pedofilii w Kościele*, <https://natemat.pl/474632,skandal-bostonski-i-pedofilia-w-kosciele-o-nim-mowil-papiez-franciszek>.

Anna Bartczak

Wizerunek dziennikarzy w filmie na wybranych przykładach. Zarys problematyki badawczej

W artykule autorka dokonała analizy wizerunku dziennikarza, jaki prezentowany był w filmie na przestrzeni lat. Chronologicznie pierwszym z przedstawionych filmów, w którym pojawia się motyw dziennikarza, był powstały w 1904 roku *How a French Nobleman Got a Wife Through the 'New York Herald' Personal Columns*, a ostatnim mający premierę w roku 2022 film pt. *Jednym głosem*. Analizie poddano przeważnie filmy wyprodukowane w Stanach Zjednoczonych, bo tam najwcześniej i najczęściej w rolach głównych bądź drugoplanowych pojawiali się dziennikarze, akcja filmu rozgrywała się w środowisku medialnym, albo go dotyczyła. W Stanach Zjednoczonych powstały także pierwsze filmy traktujące o dziennikarstwie śledczym oraz produkcje, gdzie pojawiają się kobiety-dziennikarki. Należy zdawać sobie sprawę z faktu, że wizerunek dziennikarza w filmie jest zagadnieniem wymagającym dalszej szczegółowej analizy, gdyż jak dotąd nie cieszył się dużym zainteresowaniem ze strony medioznawców oraz filmoznawców. Niniejszy artykuł jedynie powierzchownie zarysowuje istotę zagadnienia, zostawiając miejsce na bardziej pogłębione i wszechstronne badania.

Słowa kluczowe: dziennikarstwo, dziennikarze, film, kino, XX-XXI wiek

The image of journalists in film based on selected examples. An outline of the research issues

In the article, the author analyzes the image of the journalist as presented in the film over the years. Chronologically, the first of the featured films to include a journalistic motif was the 1904 production *How a French Nobleman Got a Wife Through the 'New York Herald' Personal Columns*, while the most recent is the 2022 film *She Said*. The analysis is limited to films predominantly produced in the USA, as it is there that journalists first and most frequently appeared in leading or supporting roles, and where film plots were set within or around the media environment. The United States was also the birthplace

of the first films dealing with investigative journalism and production featuring female journalists. It is important to recognize that the cinematic image of the journalist is a subject requiring further detailed analysis, as it has not yet garnered significant interest from media or film scholars. This article only provides a superficial outline of the core issue, leaving room for more in-depth and comprehensive research.

Key words: journalism, journalists, film, cinema, 20th-21st century

Data zgłoszenia tekstu: 05.01.2026

Data akceptacji tekstu: 24.02.2026